УДК 330.11
JEL Classification O0
DOI 10.33111/sedu.2023.53.163.177

Шатіло Оксана Вадимівна*

НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ ПОНЯТЬ «ІННОВАЦІЯ» ТА «ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ»

Анотація. У статті проаналізовано важливість впровадження інновацій як для окремих суб'єктів економічної діяльності, так і суспільства в цілому. Досліджено історичні аспекти розвитку та впровадження інновацій у виробничі процеси. Обґрунтовано процес реалізації інновації. Сформовано класифікацію інновацій за основними характерними ознаками. Виявлено, які існують види ефекту від впровадження інноваційної діяльності на підприємствах. Визначено, що застосування інновацій є найважливішим кроком у сучасному розвитку суспільства, який має на меті застосування наукових досліджень для отримання позитивного соціально-економічного результату.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, новація, винахід, відкриття, підприємство.

Вступ. Головним чинником забезпечення сталого економічного зростання та стабільної на ринку конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах є провадження інновацій як дієвого засобу розвитку економічної діяльності кожного суб'єкта господарювання.

Розглядаючи історичні аспекти розвитку та впровадження інновацій у виробничі процеси, не можна не зазначити, що основи наукової інноваційної теорії були започатковані у роботах видатного українського вченого М. Туган-Барановського, зокрема, у такій відомій його праці, як «Теорії циклу», в якій надано ґрунтовні пояснення про існування окремих періодів, протягом яких спочатку відбуваються нагромадження великої маси позичкового капіталу, які до певного часу не знаходять цільового застосування, а з його настанням — починається бурхливе вкладення цього капіталу в інвестиції. Проте пояснень, в які саме види основного капіталу інвестуються вільні грошові кошти, в даній роботі не наводиться. У подальшому ж ці та багато інших питань віднайшли віддзеркалення у сформованих теоріях інноваційного розвитку.

Постановка завдання. Основними завданнями статті є важливість впровадження інновацій на підприємствах. Також додатково проаналізовано історичні аспекти розвитку та впровадження інновацій, визначено процес реалізації інновації, сформовано класифікацію інновацій за основними характерними ознаками та виявлено, які існують види ефекту від інноваційної діяльності підприємств. Для детальнішого дослідження використано метод аналізу, узагальнення,

* **Шатіло Оксана Вадимівна** — доктор філософії (економіка), Національна академія статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна), ORCID 0000-0002-6588-7111, ov.shatilo@ukr.net

індукції, дедукції, пояснення, класифікація, які в динаміці розкривають сутність і принципи реалізації інновацій.

Результати. Відомий у світі вчений — основоположник теорії економічних циклів М. Кондратьєв обґрунтував важливість технологічного циклу, що супроводжується впровадженням новітніх споруд, технологій, техніки, транспортних засобів, і завдяки нововведенням стає визначальною складовою у розвитку економічних відносин [1, с. 82–92].

Спираючись на попередні наукові дослідження, австрійський учений Й. Шумпетер в 1912 р. у праці «Теорія економічного розвитку» вперше подає науковий термін «інновація», що, за його трактуванням, слід розглядати як нову науково-організаційну комбінацію виробничих факторів, мотивовану підприємницьким духом. Автор визначає п'ять типів комбінацій нових змін, що передбачають інновації [2]: використання нової техніки, нових технологічних процесів або нового ринкового забезпечення виробництва (купівля — продаж); впровадження продукції з новими властивостями; використання нової сировини; зміни в організації виробництва і його матеріально-технічного забезпечення; поява нових ринків збуту.

При цьому через певний період, а саме на початку 1930-х років, Й. Шумпетер, як фундатор інноваційної концепції щодо конкурентоспроможності національної економіки, описує основні її положення й акцентує увагу на нерівномірності інноваційної активності, що є важливою складовою і посідає провідне місце, набуваючи дедалі більшої актуальності в сучасних наукових дослідженнях високорозвинених країн світу. Так послідовниками концепції в кінці 1970-х — на початку 1980-х років стали західноєвропейські дослідники — Г. Менш, Х. Фрімен, А. Клайнкнехт Я. Ван Дейн та інші.

На основі робіт Й. Шумпетера американський економіст П. Друкер за результатами аналізу економічної ситуації у США впродовж 1980-х років зробив висновок про «атиповий цикл Кондратьєва», коли падіння темпів розвитку традиційних галузей промисловості супроводжувалось не стагнацією, а економічним зростанням, що пов'язувалось із зростанням підприємницької активності більшості підприємств цих галузей. Узагальнено — висновки П. Друкера, які базувалися на спостереженнях за розвитком підприємництва «за західною моделлю» (США), що було більш ризиковим і розвивалося значно швидшими темпами, дозволили сформувати принципово інші погляди на підприємницьку та інноваційну діяльність, об'єднавши їх в єдину взаємодію, і тим самим створюючи базисне підґрунтя теорії інноваційного підприємництва, або ж «теорії прискорення», що розглядається сучасними вченими як відлік четвертого етапу розвитку теорії інноваційного розвитку [3].

Не можна не зазначити, що на тлі розвитку наукової теорії упродовж 1990-х років відбувається розповсюдження інновацій у більшості провідних країн практично в усі сфери життя. Велику увагу при цьому зосереджено на економічних механізмах впровадження інновацій у різних країнах світу з акцентом щодо коливань рівня їх інноваційної активності. Отже, у цей період відбувається пог-

либлене формування концепції національної інноваційної системи, що вже окреслює більш ґрунтовні погляди на трактування економічного змісту і самого поняття «інновація» [4].

У цьому контексті не можна не вказати на дослідження лінгвістичного походження терміна «інновація», адже це дає змогу з'ясувати латинські корені щодо тлумачення його як «нововведення», або «нове явище» [5], що і, врешті, визначається визначенням інновації (англ. іnnovation) як нововведення, новинка, і подано в такому трактуванні в «Економічному словнику». При цьому окремо виділяють кілька його трактувань: конструкторське нововведення (англ. design innovation); нововведення, що заощаджує витрати на працю або капітал (англ. factorsaving innovation); нововведення, що зберігає живу працю, підвищує її продуктивність (англ. laborsaving innovation); нововведення, що стимулює новий вид виробництва (англ. manufacturing innovation). Невід'ємною характеристикою інновацій також є втілення новітніх форм організації праці й управління, що торкаються не лише окремого підприємства, а й певних їх груп або галузей [6, с. 116].

Визначення поняття «інновація», які наводяться вітчизняними і зарубіжними науковцями, подано в табл. 1. Так, Й. А. Шумпетер і М. Хучек розглядають інновації як зміни, що мають відбуватися в техніці та технологіях; Ф. Ніксон вважає, що основним показником результативності інновацій є заходи, спрямовані на пошук нових ринків. Такі науковці, як С. М. Ілляшенко, П. П. Микитюк, Л. І. Михайлова, П. С. Харів, О. М. Собко, М. П. Денисенко, Я. В. Риженко розглядають інновації як результат виробничої діяльності щодо отримання нового продукту чи можливості надання нового виду послуги; І. Б. Лебедєва, В. Г. Федоренко стверджують, що інновації — це процес, який має забезпечити економічний ефект для підприємства у вигляді прибутку.

Таблиця 1

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЯ»

Автор	Визначення
Інновація як зміни	
Шумпетер Й. А.	Інновація — це зміни технології й управління, нові комбінації щодо техніки і технології
Хучек М.	Інновація — це зміни в техніці, технології, організації, екології, економіці, а також в соціальному житті підприємства
Інновація як заходи	
Ніксон Ф.	Інновація — це сукупність технічних, виробничих та комерційних заходів, які зумовлюють появу на ринку нових та покращених промислових процесів та обладнання

Закінчення табл. 1

Автор	Визначення
Ілляшенко С. М.	Інновації — кінцевий результат діяльності, що спрямована на створення й використання нововведень, втілених у вигляді вдосконалених чи нових товарів (виробів чи послуг), технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях виробництва і збуту товарів, які сприяють розвитку й підвищенню економічної ефективності виробництва і споживання або забезпечують соціальний чи інший ефект
Микитюк П. П.	Під інноваціями за міжнародними стандартами розуміють кінцевий результат інноваційної діяльності, виражений у формі нових або удосконалених продуктів, які впроваджені на ринку, нового чи вдосконаленого технологічного процесу, що використовується в практичній діяльності, або нового підходу до соціальних послуг
Михайлова Л. І.	Інновація (нововведення) — кінцевий результат інноваційної діяльності у вигляді нового або удосконаленого продукту, що реалізується на ринку, нового або вдосконаленого технологічного процесу, що використовується у практичній діяльності
Харів П. С., Собко О. М.	Інновація — це результат інноваційної діяльності, відображений у вигляді наукових, технічних, організаційних чи соціально-економічних новинок, який може бути отриманий на будь-якому етапі інноваційного процесу
Денисенко М. П., Риженко Я. В.	Інновація — це результат впровадження новацій з метою змін в об'єкті діяльності та одержання економічного, соціального або іншого виду ефекту
Інновація як процес	
Лебедєва І. Б.	Інновація — суспільно-технічно економічний процес, який через практичне використання ідей і винаходів приводить до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій, і у випадку, якщо вона орієнтується на економічну вигоду, прибуток
Федоренко В. Г.	Інновація — це процес, спрямований на створення, виробництво, розвиток та якісне удосконалення нових видів виробів, технологій, організаційних форм

Джерело: узагальнено автором на основі [2; 7; 8, с. 11; 9, с.11; 10; 11, с. 67].

З огляду на зазначене стає зрозумілим, що впровадження інновації — це чи не найважливіший крок у сучасному розвитку суспільства, який має на меті застосування наукових досліджень для отримання позитивного соціально-економічного результату як окремим суб'єктом економічної діяльності, так і суспільством в цілому.

У продовження вивчення наукових досягнень у царині інновацій та концепцій інноваційного розвитку, варто вказати, що із поняттям «інновація» тісно

пов'язуються такі терміни як «новація», «винахід» та «відкриття» [12, с. 20, 24]. Зокрема, новація в науковій літературі розглядається як кінцевий метод, принцип, новий порядок, винахід, новий продукт, процес, якісно відмінний від попереднього аналога, що є результатом інтелектуальної діяльності, закінчених наукових досліджень і розробок. Отже, винахід — це, як правило, нове технічне рішення у реалізації конкретного завдання, що надає можливість отримати позитивний ефект у вигляді прибутків, покращання якості продукції (послуг) і зачасту — зміни умов праці, або навіть умов життя. І нарешті, відкриття вважається процесом одержання раніше невідомих даних або спостереження досі невідомого явища, що разом сприяє накопиченню нових теоретичних знань [12, с. 20; 24].

Варто зазначити, що термін «відкриття» відрізняється від терміну «інновації» такими ознаками [13, с. 14]:

по-перше, відкриття, може бути реалізованим винахідником-одинаком, а інновація розробляється, головним чином, колективами (лабораторіями, відділами, інститутами) і впроваджується у виробничі процеси у формі інноваційного проєкту;

по-друге, одержання прибутку не є основною метою відкриття, в той час, як впровадження інновацій завжди має за мету отримання значних сум прибутків шляхом підвищення продуктивності праці, зниження виробничої собівартості, тощо;

по-третє, відкриття може відбутися навіть випадково, тоді як інновація завжди є результатом наукового пошуку.

Отже, головна відмінність між винаходом та інновацією полягає у тому, що винахід — це для підприємства така його ціль, реалізація якої має дедлайни, а інновація — це постійний пошук чогось нового. В доповнення до розуміння відмінності між винаходом та інновацією, польський вчений С. Гомулка, зокрема, зазначав, що для того, щоб винахід був впроваджений в систему ринкових відносин, потрібен значний відрізок часу та наявність немалих коштів, що не повною мірою відповідає інновації. Через це часто трапляється, що багато винаходів ніколи не втілюються у життя і не стають інноваціями [14].

Що ж до новацій та інновації, то між ними скоріш можна вбачати взаємозв'язок, а ніж відмінність, адже новація — це інтелектуальна праця, метою втілення якої є покращення та задоволення потреб соціуму, тому новацію скоріш слід вважати необхідним елементом нововведення, а значить, і підґрунтям для розробки інновації.

Процес реалізації інновацій в контексті взаємозв'язку із базисними щодо їх формування категоріями показано на рис. 1.

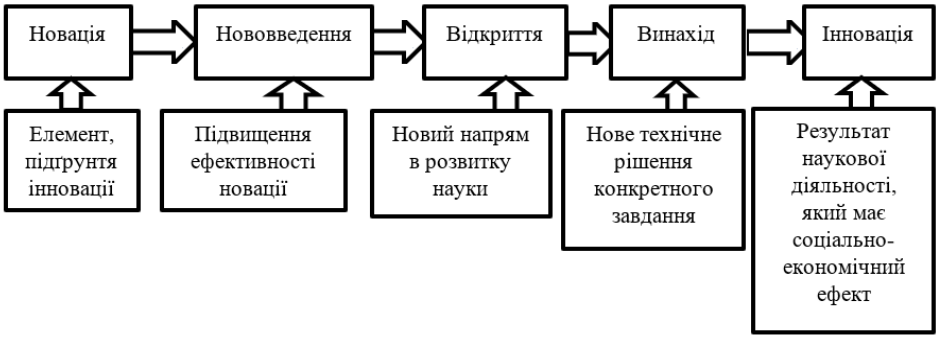

Рис. 1. Процес реалізації інновації

Джерело: запропоновано автором.

Отже, між новацією, відкриттям, винаходом та інновацією існує тісний зв'язок, який важливо враховувати, оскільки це допомагає підприємству зосередити свої зусилля на досягненні відповідної мети, маючи на увазі, що тільки завдяки впровадженню інновацій можна підвищити науково-технічний рівень виробництва, його прибутковість та ефективність використання ресурсів і, разом з цим, — досягти довгострокових конкурентних переваг на ринку.

Розглядаючи інновацію як результат наукової діяльності, що спрямований на отримання соціально-економічного ефекту, необхідно враховувати, що за своїм змістом дане поняття охоплює не лише інновацій їсть виробництва товарів, робіт, послуг, а і організацію всіх пов'язаних з цим процесів. Тому потрібно відслідковувати, яким чином нові продукти (інновації), що створюються у виробничих процесах, будуть сприйматися на ринку. Важливо також паралельно проводити дослідження стосовно того, як же інновації можуть вплинути на інші сектори економіки, зокрема, на сферу послуг, соціальну сферу та суспільство в цілому.

Таким чином, інновація вважається здійсненою лише у випадку, якщо вона впроваджена не лише у виробничому процесі, а й на ринку.

До основних класифікаційних ознак інновацій відносять і такі, зокрема, як рівень і масштаб новизни. Так, за рівнем новизни інновації поділяються на базисні, поліпшуючі та псевдо інновації, а за масштабом новизни виокремлюють інновації, як такі, що є новими в усьому світі, новими для певної країни та новими для окремого підприємства [15, с. 27].

Незважаючи на те що встановити чітку межу між окремими групами ознак інновацій не завжди стає можливим, проте їх класифікаційні характеристики все ж розглядаються достатньо широко — основні з них наведено на рис. 2.

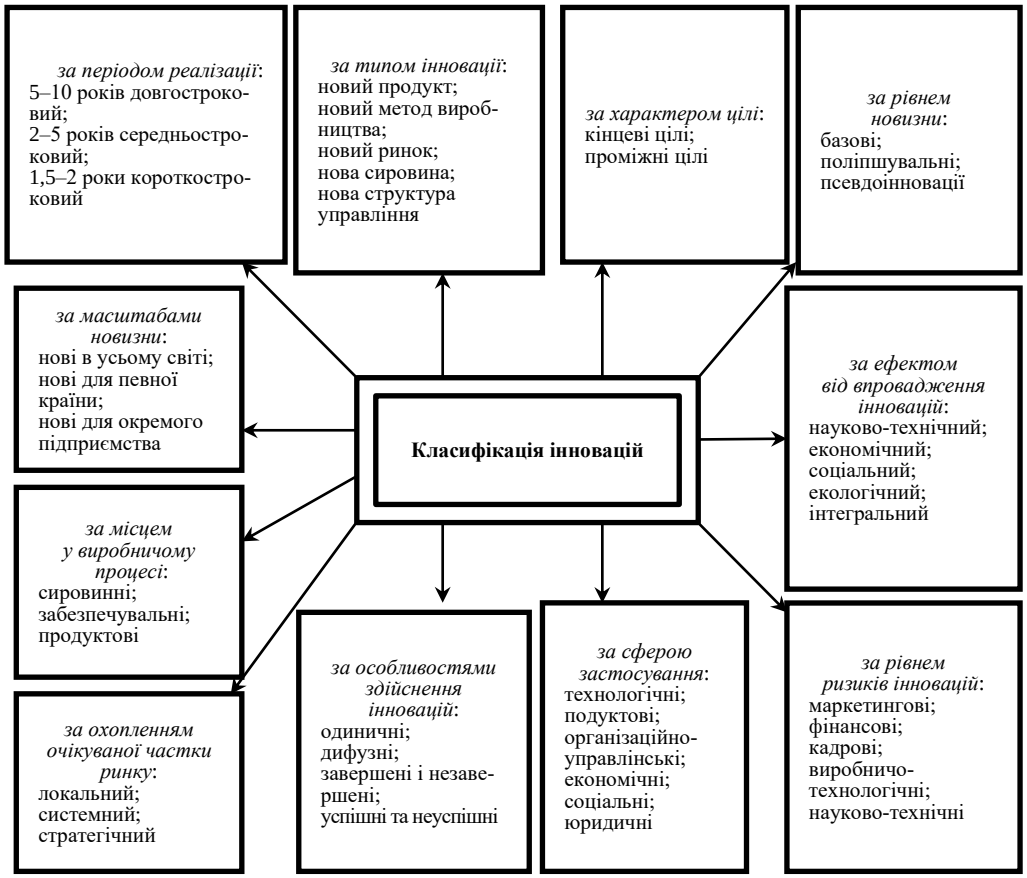

Рис. 2. Класифікація інновацій за основними характерними ознаками

Джерело: складено автором на основі: [16; 17, с. 498].

Наведені класифікаційні характеристики інновацій дозволяють зробити узагальнений висновок, що головними ознаками інновації, що відрізняють її від відомого традиційного продукту є: визнаний відповідний рівень новизни, економічна доцільність та технічна спроможність щодо виготовлення, а також збуту і запровадження на ринку з метою задоволення потреб споживачів та отримання очікуваних обсягів прибутків. Визначаючи цінність авторських досліджень категорії «інновація» в науковій літературі, все ж важливо орієнтуватись переважно як на базисне трактування цього поняття, що подається у Законі України «Про інноваційну діяльність», та відповідно до якого «інновація» — це «новостворені (застосовані) і/або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробни-

чого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і/або соціальної сфери» [18].

З огляду на зазначене, важливо приділити належну увагу також такому поняттю як «інноваційна діяльність». Варто вказати, що поняття «інноваційна діяльність», в контексті поглибленого дослідження самого терміну «інновація», представлене у Законі України «Про інноваційну діяльність» як сукупність заходів, спрямованих на створення, впровадження, поширення та реалізацію інновацій з метою отримання комерційного і/або соціального ефекту, які здійснюються шляхом реалізації інвестицій, вкладених в об'єкти інноваційної діяльності [19]. Це дає підстави розглядати інноваційну діяльність як комплекс заходів, неодмінно пов'язаних із трансформацією наукових досліджень і розробок, винаходів і відкриттів у принципово новий продукт, наприклад, новий технологічний процес, з відповідним впровадженням у сфері виробництва, або у сфері надання соціальних послуг.

Отже, інноваційна діяльність цілковито має комплексний, системний характер і охоплює такі види роботи, як пошук ідей, ліцензій, патентів, кадрів, організацію дослідницької роботи, інженерно-технічну діяльність, що об'єднує винахідництво, раціоналізацію, конструювання, створення інженерно-технічних об'єктів, інформаційну та маркетингову діяльність, і на цій основі забезпечує створення прогресивних умов для інноваційного розвитку та активізації інноваційних процесів.

Саме за цих обставин інноваційна діяльність в науковій літературі більшістю авторів розглядається як сукупність робіт, які виконуються певними організаційними структурами — від зародження та розроблення ідеї і до її комерціалізації в умовах конкуренції. Основні визначення даної категорії представлено у табл. 2.

Таблиця 2

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ» РІЗНИМИ АВТОРАМИ

Автор	Визначення	Ключова ознака
Андрософа О. Ф., Череп А. В.	Інноваційна діяльність — це головне джерело суспільного прогресу і саме вона відіграє провідну роль у вирішенні проблем економічного, соціального та культурного розвитку	Вирішення соціально-економічних проблем суспільства
Згідно з міжнародними стандартами статистики науки та інновацій	Інноваційна діяльність — це діяльність, що пов'язана із трансформацією ідей (як правило, результатів наукових досліджень і розробок або інших науковотехнічних досягнень) в новий або вдосконалений продукт, впроваджений на ринку, в новий або вдосконалений технологічний процес, що використовується в практичній діяльності, або в новий підхід до соціальних послуг	Трансформація ідей, яка несе соціальний ефект

Закінчення табл. 2

Автор	Визначення	Ключова ознака
Чумак О. В.	Інноваційна діяльність — це діяльність, в результаті якої народжується щось нове (новація), яке відзначається неповторністю та оригінальністю і якого до того не існувало в природі, суспільстві	Поява нової послуги або продукту
Поліщук О. О.	Інноваційна діяльність — це процес, спрямований на розробку інновацій, реалізацію результатів завершених наукових досліджень або певних науково-технічних досягнень в новий чи вдосконалений продукт, що реалізується на ринку, у новий або вдосконалений технологічний процес, що використовується в практичній діяльності, а також пов'язані з цим процесом наукові розробки та дослідження	Процес спрямований на завершення наукових досліджень
Лапко О. М.	Інноваційна діяльність — це діяльність з доведення науково-технічних винаходів, розробок до результату, придатного до практичного використання	Практична цінність продукту чи послуги

Джерело: сформовано автором на основі: [20—24].

Гарантією ефективної роботи кожного підприємства, беззаперечно, стає активізація інноваційної діяльності, що спрямовується на формування або залучення ззовні тих інновацій, які в результаті забезпечення такого для підприємства позитивного ефекту, як підвищення продуктивності праці та рівня рентабельності сприятимуть зростанню його конкурентних позицій на ринку. Загалом же ефекти інноваційної діяльності — це поєднання в єдиний комплекс таких складових діяльності підприємства, як фінансова, науково-технічна, маркетингова, екологічна, тощо що впливають не лише на розвиток самого підприємства, а в кінцевому підсумку — на розвиток суспільства в цілому, забезпечуючи отримання позитивного результату у грошовому, соціальному та організаційному вимірах (рис. 3).

В цілому ж економічний ефект розглядається як результат отримання зростаючих обсягів доходів від реалізації інноваційної продукції (послуг), що досягається через покращення використання економічного потенціалу та удосконалення організаційної структури, а науково-технічний ефект характеризується збільшенням наукових ідей, винаходів та технічної інформації, в той час як соціальний ефект — це покращення рівня життя і працівників підприємства, і більшості категорій громадян країни. Фінансовий же ефект полягає в організації раціонального формування та використання фінансових ресурсів підприємства, а маркетинговий — розглядається як вивчення сегментів ринку та створення реклами для презентації та виходу на нього у вигляді нового продукту підприємства (товару чи послуги).

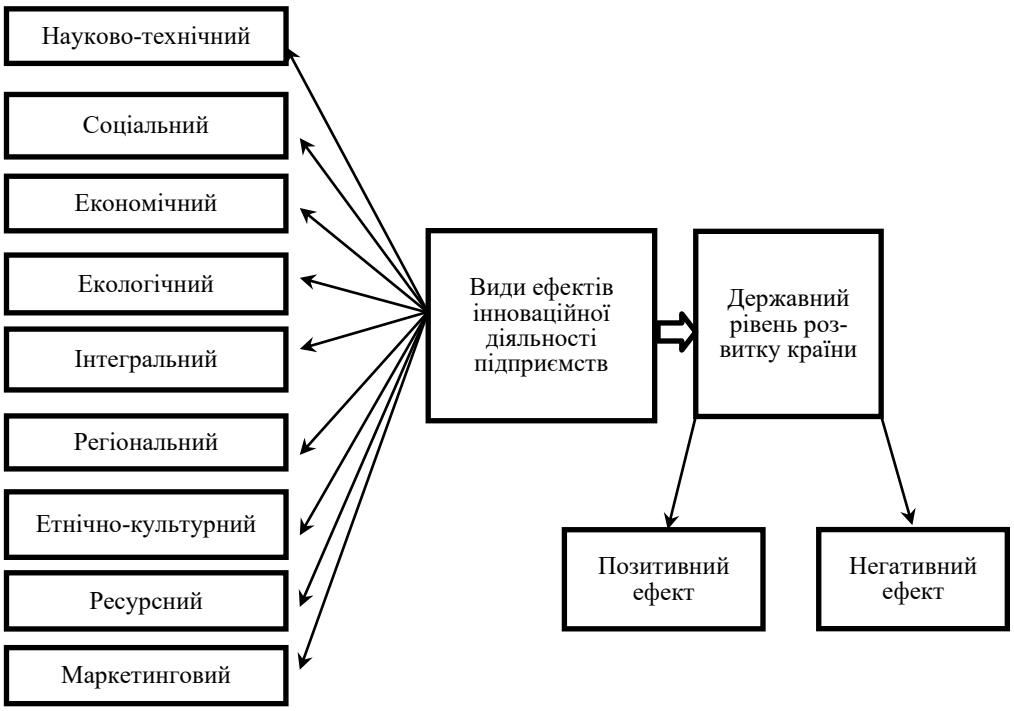

Рис. 3. Види ефекту від інноваційної діяльності підприємств

Джерело: складено автором на основі: [25; 26].

Ресурсний ефект інноваційної діяльності, зокрема, можна ідентифікувати з підвищенням рівня продуктивності праці на підприємстві, в той час як екологічний ефект — через зменшення відходів виробництва та викидів шкідливих речовин у навколишнє середовище. Важливою складовою є також регіональний ефект інноваційної діяльності, який віддзеркалюється збільшенням кількості робочих місць. Свій прояв може також віднайти етнічно-культурний ефект як результат процесу асиміляції різних культур.

Отже, розмір ефекту від реалізації інноваційної діяльності підприємства безпосередньо може визначатися через очікуване зростання у: виробничому аспекті (підвищення якості продукції, послуг, збільшення товарного асортименту); технологічному аспекті (зростання продуктивності праці покращення умов праці); функціональному аспекті (підвищення ефективності організації управління) та соціальному аспекті (покращення якості життя громадян) [27, с. 280].

Важливо при цьому враховувати, що інноваційна діяльність за своїм змістом тісно пов’язується з інноваційними процесами, навіть не дивлячись на те, що ці поняття дещо різняться між собою. Так, інноваційний процес, що охоплює всі

стадії створення новинки: від ідеї до конкретної продукції, технології чи послуги, які використовуються у господарській практиці; є, зрозуміло, ширшим поняттям за інноваційну діяльність, адже ця діяльність зосереджена переважно на таких діях, що спрямовані на створення чи впровадження нового продукту відповідно до етапів інноваційного процесу [28].

Звідси — інноваційну діяльність можна розглядати як складову інноваційного процесу, що охоплює окремі етапи [29, с. 41–48]:

- розробки — фундаментальні наукові та прикладні дослідження щодо розробки інновації (започаткування ідеї, створення певного нового продукту (технології) та подальшого впровадження у виробництво;
- технічного забезпечення, тобто надання конструкторським та експериментальним розробкам матеріальної форми;
- комерціалізації — впровадження інновації у виробничий процес та реалізація на ринку.

Висновки. Отже, у зв'язку з постійною модернізацією, появою новинок, посилення конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках стає актуальним дослідження теоретичних основ та сутності таких понять, як «інновація» та «інноваційна діяльність», а також визначення процесу реалізації інновації, її основних класифікацій, видів ефекту від інноваційної діяльності на підприємстві.

Література

1. Рилач Н. М. Теоретичні основи формування глобальної інноваційної системи. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2012. Вип. 110(2). С. 82–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_110 %282 %29__17 (дата звернення: 19.01.2023).

2. Управління інноваціями: навч. посібник / О. І. Гуторов, Л. І. Михайлова, І. О. Шарко, С. Г. Турчіна, О. В. Киричок. Вид. 2-ге, доп. Харків: «Діса плюс», 2016. 266 с

3. Марченко О. І. Саєнко Я. П. Огляд підходів до визначення поняття «інновація». Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. №10 (2). С. 17–21.

4. Теребух А. А. Інноваційний імператив економічного розвитку. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2015/7.pdf (дата звернення: 27.02.2022).

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

6. Завадський Й. С., Осовська Т. В., Юшкеви О. О. Економічний словник. Київ: КОНДАР, 2006. 356 с.

7. Михайлова Л. І., Турчіна С. Г. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 248 с.

8. Харів П. С., Собко О. М. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств регіону: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2003. 184 с.

9. Денисенко М. П., Риженко Я. В. Стратегічна місія інноваційної діяльності та шляхи її активізації в Україні. Проблеми науки. 2007. № 6. С. 10–16.

10. Лебедєва І. Б., Касянова Л. П Новак О. В. Інноваційний менеджмент: навч. посібн. Алчевськ: ДГМГ, 2004. С. 205.

11. Федоренко В. Г. Інноваційна і інвестиційна стратегія України. Економіка та держава. 2003. № 8. С. 16–27.

12. Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. С. 448.

13. Інноваційний менеджмент: навч. посібник / Л. І. Михайлова, О. І. Гуторов, С. Г. Турчіна, І. О. Шарко. Вид. 2-ге, доп. Київ: Центр учбової літератури, 2015. С. 234.

14. Gomulka S. The Theory of Technological Change and Economic Growth. Routledge, London,1990.

15. Ілляшенко Н. С., Ронь Я. О. Теоретико-методичні засади створення спрощуючих інновацій. URL: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2013_2_24_39.pdf (дата звернення: 03.04.2023).

16. Управління інноваціями: навч. посіб. / О. І. Гуторов, Л. І. Михайлова, І. О. Шарко, С. Г. Турчіна, О. В. Киричок. Вид. 2-ге, доп. Харків: «Діса плюс», 2016. 266 с.

17. Шабан К. С., Зозульов О. В. Класифікація інновацій підприємств, що входять до міжорганізаційних об'єднань. URL: file:///C:/Users/ %D0 %9E %D0 %BA %D1 %81 %D0 %B0 %D0 %BD %D0 %B0/Downloads/evntukpi_2016_13_73.pdf (дата звернення: 12.01.2023).

18. Про інноваційну діяльність: Закон України від 05.12.2012 № 5460-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text (дата звернення: 13.02.2023).

19. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-12. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-12 (дата звернення: 12.01.2023).

20. Андрософа О. Ф., Череп А. В. Трансфер технології: монографія. Київ: Кондор, 2007. 356 с.

21. Згідно з міжнародними стандартами статистики науки та інновацій OECD proposed guidelines for collecting and interpreting technological innovation data. Oslo manual. Paris: OECD, 1992.

22. Чумак О. В. Соціально-філософський аналіз поняття «інновація» та «інноваційна діяльність». URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISnIK_36_14.pdf (дата звернення: 13.02.2023).

23. Поліщук О. О. Сутність поняття «інноваційна діяльність» як соціально-економічної категорії. Економічний вісник Донбасу. 2010. № 3(21). С. 169–171.

24. Лапко О. Інноваційна діяльність у системі державного регулювання. Київ: ІЕП НАНУ, 1999. 254 с.

25. Скалюк О. В., Декалюк Р. В. Ефекти та ефективність інноваційної діяльності промислових підприємств. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_1/zmist.files/_36.pdf (дата звернення: 13.02.2023).

26. Лисенко Л. А. Підхід до оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства. Науково технічний збірник. 2007. № 78. С. 97–98.

27. Чухрай Н., Патора Р. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві: підручник. Київ: КОНДОР, 2006. 398 с.

28. Скібіцький О. М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент: навч. посіб. для студ.вищ.нав.закл. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 408 с.

29. Дудар Т. Г., Мельниченко В. В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. Київ:Центр учбової літератури, 2009. 256 с.

References

1. Rylach, N. M. Teoretychni osnovy formuvannia hlobalnoi innovatsiinoi systemy. [Theoretical foundations of the formation of the global innovation system] Output 110(2) (2012): 82-91. http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_110 %282 %29__17 (accessed 19.01.2023) [in Ukrainian].

2. Gutorov, O. I., Mykhailova, L. I., Sharko, I. O., Turchyna, S. G., Kirichok, O. V. *Upravlinnia innovatsiiamy* [*Management of innovations*]. Kharkiv: «Disa plus», 2016. [in Ukrainian].

3. Marchenko, O. I., Sayenko, J. P. "Ohliad pidkhodiv do vyznachennia poniattia «innovatsiia»" ["Overview of approaches to defining the concept of «innovation»"]. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University* 10 (2) (2016): 17-21. [in Ukrainian].

4. Terebukh, A. A. Innovatsiinyi imperatyv ekonomichnoho rozvytku [Innovative imperative of economic development] (2015) (accessed 27.02.2022) [in Ukrainian].

5. Busel, V. T. *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [*A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language*] Kyiv: Irpin: VTF «Perun», 2009. [in Ukrainian].

6. Zavadskyi, Y. S., Osovska, T. V., Yushkevy, O. O. *Ekonomichnyi slovnyk* [*Economic dictionary*] Kyiv: KONDAR, 2006. [in Ukrainian].

7. Mykhailova, L. I., Turchyna, S. G. *Innovatsiinyi menedzhment* [*Innovation management*]. Kyiv: Center for Educational Literature, 2007. [in Ukrainian].

8. Khariv, P. S., Sobko, O. M. *Aktyvizatsiia innovatsiinoi diialnosti promyslovykh pidpryiemstv rehionu* [*Activation of innovative activity of industrial enterprises of the region*] Ternopil: Economic Opinion, 2003. [in Ukrainian].

9. Denysenko, M. P., Ryzhenko, Ya. V. "Stratehichna misiia innovatsiinoi diialnosti ta shliakhy yii aktyvizatsii v Ukraini" ["The strategic mission of innovative activity and ways of its activation in Ukraine"]. *Problems of science* 6 (2007): 10-16. [in Ukrainian].

10. Lebedeva, I. B., Kasyanova, L. P., Novak, O. V. *Innovatsiinyi menedzhment: navch. posibn.* [*Innovatsiinyi menedzhment: navch. posibn*]. Alchevsk: DGMG, 2004. [in Ukrainian].

11. Fedorenko, V. G. "Innovatsiina i investytsiina stratehiia Ukrainy". ["Innovative and investment strategy of Ukraine"]. *Economy and the state* 8 (2003): 16–27. [in Ukrainian].

12. Mykhailova, L. I., Hutorov, O. I., Turchina, S. H., Sharko, I. O. *Innovatsiinyi menedzhment.* [*Innovative management.*]. Kyiv: Center for Educational Literature, 2015. [in Ukrainian].

13. Mykhailova, L. I., Gutorov, O. I., Turchyna, S. G., Sharko, I. O. *Innovatsiinyi menedzhment*. [*Innovative management.*]. Kyiv: Center for Educational Literature, 2015. [in Ukrainian].

14. Gomulka, S. *The Theory of Technological Change and Economic Growth*. Routledge, London,1990.

15. Ilyashenko, N. S., Ron, Ya. O. *Teoretyko-metodychni zasady stvorennia sproshchuiuchykh innovatsii* [*Theoretical and methodological principles of creation of simplifying innovations*]. https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2013_2_24_39.pdf (accessed 03.04.2023) [in Ukrainian].

16. Gutorov, O. I., Mykhailova, L. I., Sharko, I. O., Turchyna, S. G., Kirichok, O. V. *Upravlinnia innovatsiiamy*. [*Management of innovations*.]. Kharkiv: «Disa Plus», 2016. [in Ukrainian].

17. Shaban, K.S., Zozulyov, O.V. Klasyfikatsiia innovatsii pidpryiemstv, shcho vkhodiat do mizhorhanizatsiinykh obiednan [Classification of innovations of enterprises included in inter-organizational associations]. file:///C:/Users/ %D0 %9E %D0 %BA %D1 %81 %D0 %B0 %D0 %BD %D0 %B0/Downloads/evntukpi_2016_13_73.pdf (accessed 12.01.2023) [in Ukrainian].

18. Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 05.12.2012 № 5460-VI. [On innovative activity: Law of Ukraine dated 05.12.2012 No. 5460-VI]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text (accessed 13.02.2023) [in Ukrainian].

19. Pro investytsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 18.09.1991 r. № 1560-12. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» / VR Ukrainy [On investment activity: Law of Ukraine dated September 18, 1991 No. 1560-12. Database «Legislation of Ukraine» / Verkhovna Rada of Ukraine]. http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-12 (accessed 12.01.2023) [in Ukrainian].

20. Androsofa, O. F., Cherep, A. V. *Transfer tekhnolohii*. [*Technology transfer*.]. Kyiv: Condor, 2007. [in Ukrainian].

21. Zghidno z mizhnarodnymy standartamy statystyky nauky ta innovatsii OECD proposed guidelines for collecting and interpreting technological innovation data. [According to international standards of science and innovation statistics OECD proposed guidelines for collecting and interpreting technological innovation data]. Paris: OECD 1992. [in Ukrainian].

22. Chumak, O. V. Sotsialno-filosofskyi analiz poniattia «innovatsiia» ta «innovatsiina diialnist» [Socio-philosophical analysis of the concept of «innovation» and «innovative activity»]. http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISnIK_36_14.pdf (accessed 13.02.2023) [in Ukrainian].

23. Polishchuk, O. O. "Sutnist poniattia «innovatsiina diialnist» yak sotsialno-ekonomichnoi katehorii" ["The essence of the concept of «innovative activity» as a socio-economic category"]. *Economic Herald of Donbass* 3(21) (2010): 169–171. [in Ukrainian].

24. Lapko, O. *Innovatsiina diialnist u systemi derzhavnoho rehuliuvannia*. [*Innovative activity in the system of state regulation*]. Kyiv: IEP of NASU, 1999. [in Ukrainian].

25. Skalyuk, O. V., Dekalyuk, R. V. Efekty ta efektyvnist innovatsiinoi diialnosti promyslovykh pidpryiemstv. [Effects and efficiency of innovative activity of industrial enterprises]. http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_1/zmist.files/_36.pdf (accessed 13.02.2023) [in Ukrainian].

26. Lysenko, L. A. "Pidkhid do otsinky efektyvnosti innovatsiinoi diialnosti pidpryiemstva". ["Approach to evaluating the effectiveness of innovative activity of the enterprise"]. *Scientific and technical collection* 78 (2007): 97-98. [in Ukrainian].

27. Chukhrai, N., Patora, R. *Commodity innovation policy: innovation management at the enterprise*. Kyiv: CONDOR, 2006. [in Ukrainian].

28. Skibitsky, O. M. *Innovatsiinyi ta investytsiinyi menedzhment.* [*Innovative and investment management*]. Kyiv: Center for Educational Literature, 2009. [in Ukrainian].

29. Dudar, T. G., Melnychenko, V. V. *Innovatsiinyi menedzhment*. [*Innovative management*.]. Kyiv: Center of Educational Literature, 2009. [in Ukrainian].

SCIENTIFIC UNDERSTANDING OF THE CONCEPTS OF «INNOVATION» AND «INNOVATION ACTIVITY»

Oksana Shatilo
Doctor of Philosophy (Economics),
National Academy of Statistics, Accounting
and Audit (Ukraine)
ORCID 0000-0002-6588-7111

Abstract. The article analyzes the importance of the introduction of innovations both for individual subjects of economic activity and for society as a whole. The historical aspects of the development and implementation of innovations in production processes are studied. The process of innovation implementation is substantiated. The classification of innovations according to the main characteristics has been formed. It has been revealed what types of effect there are from the introduction of innovative activities at enterprises. It was determined that the application of innovations is the most important step in the modern development of society, which aims to apply scientific research to obtain a positive socio-economic result.

Keywords: innovation, innovative activity, innovation, invention, discovery, enterprise.

Стаття надійшла до редколегії 18.09.2023

УДК 330.341.1:504
JEL Classification 031, F21
DOI 10.33111/sedu.2023.53.177.191

Яременко Владислав Ігорович[*]
Кубарева Ірина Володимирівна[**]

ВИБІР ПІДХОДУ ДЛЯ ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОІННОВАЦІЙ У ПАРАДИГМІ ЗЕЛЕНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Анотація. У статті розглядаються екоінновації як важливий інструмент досягнення екологічної ефективності на підприємствах. Представлено систематизацію методичних підходів до обґрунтування доцільності впровадження екоінновацій у бізнесі — економічного, соціального, екологічного, стратегічного та пов'язаних з ними показників. Зазначені підходи можуть

[*] **Яременко Владислав Ігорович** — аспірант кафедри бізнес-економіки та підприємництва, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Київ, Україна), ORCID 0009-0008-8762-6255, 0986368766@ukr.net

[**] **Кубарева Ірина Володимирівна** — канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Київ, Україна), ORCID 0000-0001-6950-5937, kubareva.iryna@kneu.edu.ua